

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för kultur-, religions- och utbildningsvetenskap

Förskolebarn med koncentrationssvårigheter

Barnet, arbetssätt och pedagogens roll

Mikaela Ågren

2013

Examensarbete, Grundnivå (högskoleexamen), 15 hp
Pedagogik
Läroprogrammet

Handledare: Maria Andrén, Universitetslektor
Examinator: Peter Gill, Professor

Sammanfattning

Detta arbete handlar om två förskolors erfarenhet av barn som har svårt för att koncentrera sig, pedagogernas arbets- sätt/metoder kring ämnet och hur pedagogerna själva ser på sin roll för dessa barn. Syftet är att ge en ökad kunskap inom ämnet till andra förskolepedagoger, samt att bidra med arbets- sätt/metoder från två förskolor som kan vara användbara för andra. Arbetet är strukturerat i form av en bakgrundsdel där litteraturen kring ämnet tas upp, som följs av metoddelen som tar upp hur arbetet har genomförts. Därefter kommer resultatet från intervjun och slutligen en diskussion kring arbetets olika delar. Arbetet är begränsat till två förskolor och två pedagogers erfarenheter kring ämnet. De källor som används till arbetet är kvalitativa intervjuer. Arbetsmetoder, lekar och övningar, som pedagogerna berättade om i intervjuerna, kan vara användbara för andra förskolor. Mycket av vad informanterna berättade kring barnet med koncentrationssvårigheter, stämmer överens med litteraturen och även en del av arbetssätten. Men det går även att se sådant som inte stämmer överens med vad litteraturen säger om barnet och ämnet.

Nyckelord: Förskola, barn, förskolebarn, pedagogik, koncentrationssvårigheter

Förord

Jag vill passa på att tacka de förskolor och pedagoger som ställt upp på intervju och gjorde detta arbete möjligt. Ni har bidragit till min ökade kunskap inom ämnet och jag hoppas även att detta arbete kan bidra till andra pedagogers kunskap.

Gävle 2013-09-12

Mikaela Ågren

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Arbetets upplägg	1
1.3 Undersökningsområde.....	1
1.4 Syfte	2
1.5 Frågeställningar.....	2
2. Bakgrund	2
2.1 Tidigare Forskning.....	2
2.2 Förskolepedagogik.....	2
2.3 Koncentrationssvårigheter.....	3
2.3.1 Stöd och bemötande till barn med koncentrationssvårigheter.....	5
2.3.2 Arbetsätt.....	6
2.3.3 Pedagogens roll.....	7
2.4 Sammanfattning.....	8
3. Metod	8
3.1 Forskningsstrategi	8
3.2 Datainsamlingsmetod.....	9
3.3 Urval.....	9
3.4 Genomförande.....	10
3.5 Resultatets tillförlitlighet.....	10
3.6 Forskningsetiska principer.....	11
4. Resultat	13
4.1 Begreppet koncentrationssvårighet.....	13
4.1.1 Upptäckt.....	13
4.1.2 Exempel på händelser.....	13
4.2 Arbetsätt.....	14
4.2.1 Självkänsla, självförtroende och självbild.....	15
4.2.2 Samling.....	15
4.2.3 Metoder, övningar och lekar.....	15
4.3 Pedagogens roll.....	16
4.4 Sammanfattning.....	17
4.4.1 En förskolas erfarenhet av koncentrationssvårigheter.....	17
4.4.2 Arbetsätt.....	17
4.4.3 Pedagogens roll.....	18
5. Diskussion	18
5.1 Resultatdiskussion.....	18
5.2 Metoddiskussion.....	19
5.3 Pedagogisk relevans	20

5.4 Slutsats	20
5.5 Vidare forskning	21
Referenslista	22
Bilagor.....	23

1. Inledning

Detta arbete handlar om koncentrationssvårigheter inom förskolan. Det vill säga de barn som har svårt att rikta och hålla kvar koncentrationen, som istället fångas upp av sådant som händer runt omkring. Arbetet innehåller även en inblick i två förskolors arbetssätt inom ämnet, samt hur pedagogerna själva ser på sin roll som pedagog för barn med denna svårighet.

Om barn med koncentrationssvårigheter skriver Björn Kadesjö (2001) att i förskolan, även skolan, händer det att pedagogerna känner att de helt enkelt inte förstår sig på barnet. Vidare menar Kadesjö att dessa barn alltför ofta blir uppfattade att vara *omedgörliga* eller *ouppfostrade*. Han menar att det är viktigt att redan i förskolan se och uppmärksamma dessa barn, för att det ska få den hjälp det behöver, innan svårigheten hinner etablera sig. Kadesjö skriver också att förskollärare som faktiskt känner igen ett barn med denna problematik är de som har kunskap och erfarenhet av ämnet, men även är lyhörda och observanta på barnets sätt att vara. Anette Sandberg (2009) skriver att bara för att barnet tillbringar sina dagar tillsammans med andra barn betyder det inte att det är delaktigt i vad som sker på förskolan. För att varje enskilt barn ska kunna få det stöd som behövs, menar Sandberg att det krävs att pedagogerna har goda och tillräckliga kunskaper och erfarenheter inom flera områden, samt att de själva kan få hjälp när det finns brister i deras kunskap och erfarenhet.

Denna undersökning görs för att få en inblick i hur förskolan arbetar med koncentrationssvårigheter. Dels för att få exempel på arbetsmetoder, övningar och lekar och dels vad pedagogrollen innebär för dessa barn.

Då tidigare forskning kring ämnet har varit svår att hitta, då det har handlat om barn som redan fått en diagnos. Finner jag att ämnet, innan en eventuell diagnos, är viktigt att belysa. För att även barn med koncentrationssvårigheter ska få ut lika mycket av sin förskoletid, som dem utan denna svårighet. Varje individs behov måste uppmärksammas för att pedagogerna på bästa sätt ska kunna hjälpa och stötta. Detta ska ske på det sätt varje enskilt barn behöver, så dem inte endast *flyter med* genom sin förskoletid. Därför är det viktigt att fler pedagoger blir bekanta med ämnet och kan ta del av övningar, lekar och arbetsmetoder som kan vara bra hjälpmedel i arbetet med dessa barn.

1.1 Arbetets upplägg

Arbetet inleds med en beskrivning om vad studien handlar om, vilket ämne som berörs, dess syfte och frågeställningar. Därefter följer en bakgrund utifrån vad litteraturen säger om det berörda ämnet. Sedan kommer metoddelen där jag beskriver hur jag gått tillväga under arbetets gång. Därefter följer en resultatdel som tar upp svaren jag tilldelats utifrån intervjuerna. Slutligen kommer diskussionsdelen där resultatet och metoden diskuteras, vilken pedagogisk relevans arbetet har, slutsats samt arbetets vidare forskning. Avslutningsvis kommer referenslista samt bilagor.

1.2 Undersökningsområde

Det här arbetet undersöker innebörden av koncentrationssvårigheter i åldern 1-5 år, samt två förskolors erfarenhet av denna problematik. Hur de intervjuade förskolornas arbetssätt ser ut och hur lärarna själva ser på pedagogrollen för dessa barn.

1.3 Syfte

Syftet med detta arbete är att belysa vad förskolan använder för arbetssätt, lekar och övningar kring barn med koncentrationssvårigheter.

1.4 Frågeställningar

- Hur kan man som pedagog bli varse om att ett barn har denna svårighet?
- Hur kan man som förskolepedagog arbeta med dem som har denna svårighet, speciella övningar, lekar?
- Hur ser pedagogerna själva på sin roll som pedagog för dessa barn?

2. Bakgrund

2.1 Tidigare forskning

Tidigare forskning om just koncentrationssvårigheter inom förskolan har jag inte kunnat hitta. En av artiklarna jag hittat handlar om en undersökning om lärares attityder till inkludering av barn med särskilda behov. Där skriver Eynat, Gal., Naomi, Schreur., & Batya, Engel-Yeger. (2010) att lärare förväntas klara av elever med olika behov, trots att de inte alltid är redo för detta och inte får det stöd de behöver för att möta dessa utmaningar. Detta hade varit en intressant artikel för mitt arbete om den studerade just koncentrationssvårigheter. I den andra artikeln görs en studie kring lärares och skolpsykologers kunskap om ADHD. Lisa, Weyandt., Katherine, Fulton., Steve, Schepman., Genevieve, Verdi., & Kimberly, Wilson. (2009) skriver att de förväntade sig att lärare som hade mer erfarenhet av att arbeta med alla typer av elever skulle ha större kunskap om ADHD, men undersökningen visade raka motsatsen. Det kom att visa sig att pedagoger med flera års erfarenhet faktiskt besatt mindre kunskap och hade mer falska föreställningar om ADHD, jämfört med sina mindre erfarna kollegor. Det jag har funnit har handlat om ADHD, ADD eller DAMP, vilket inte är vad mitt arbete undersöker. Artiklarna handlar om nästa steg, när barnet fått en diagnos, medan detta arbete handlar om steget före en eventuell diagnos.

2.2 Förskolepedagogik

Den pedagogiska verksamheten bör handla om att arbeta för andras bästa. Värdegrunden inom barnomsorgen ansvarar för att alla barn ska få möjlighet till bästa möjliga utveckling. Detta inom så många områden som möjligt, skriver Oddvar, Fagerli., Ole Fredrik, Lillemyr., & Frode, Sobstad. (2001). Förskolan ska ge barnet möjlighet till att utveckla sitt självförtroende, sin nyfikenhet och att lockas till lärande, samt att utveckla förmågan att förstå andra människors värderingar, Sandberg (2009). När man talar om omsorg inom ett professionellt arbete med barn handlar detta om något som kallas för *etisk omsorg*. Denna form av omsorg innebär att pedagogerna ska, bortsett från sina personliga känslor för barnet, utgå från varje barns egenvärde och arbetar utifrån varje barns behov, Fagerli m.fl.

Förskollärare behöver känna till vad som anses med en så kallad *normal* utveckling. Detta för att kunna förbereda sig för barnets utveckling och mognad, för att kunna arbeta med dem som inte utvecklas som förväntat. Sedan finns det barn som är i behov av mer stöd och hjälp för att utvecklas. Förskolan ska observera barnets behov för att sedan avgöra om den *vanliga* förskolepedagogiken är tillräcklig för att tillgodose

behoven, eller om det krävs specialpedagogisk hjälp, menar Fagerli m.fl. (2001). Vidare menar Fagerli m.fl. att samspelet med de andra i dess omgivning betyder extra mycket för de barn som har ett behov av extra stöd. Åtgärder för barnet bör i första hand göras i den miljö det är van att vistas i. Träningen ska i första hand ske i den barngrupp han/hon brukar vistas i, och inte i någon annan grupp. Det är viktigt att ge stöd i svårigheter med sociala samspel med andra, för senare utvidgning av vänskrets och en större social aktivitet.

Utan omsorg kan ingen överleva, skriver Fagerli m.fl. (2001), med vilket han menar att barn är beroende av omsorg och ansvarstagande från vuxna. Att stärka självuppfattning och social kompetens är något en bra förskola arbetar för. Genom att ge positiv respons, bidrar vi vuxna till att stärka barnets självförtroende och motivation för att gå vidare. Barnet behöver uppmuntran och erkännande från oss vuxna.

Fagerli m.fl.(2001) menar att kunskap om barnets behov är av vikt för att kunna arbeta för barnets bästa på ett professionellt sätt. Eftersom det är barnets helhet som är viktig behöver förskolläraren ha kunskap om dess behov av näring, fysisk och psykisk kontakt samt vård och omsorg. Även anknytning, vilja att bestämma, undersöka, lära och klara av saker själv. Pedagogerna lär sig hela tiden nya saker och kunskapen går att anpassa till hur verksamheten ser ut just då. Detta blir möjligt genom att pedagogerna kan använda sig av observation i sitt arbete.

2.3 Koncentrationssvårigheter

Att vara koncentrerad på det man sysslar med är för en del barn inga bekymmer, de kan sitta länge, ibland timmar, med samma sysselsättning utan att låta sig störas av omgivningens ljud, rörelser och andra aktiviteter. Medan det för andra barn inte är så lätt att stänga ute omgivningen som lätt fångar deras uppmärksamhet vilket leder till att de tappar koncentrationen på vad de sysslade med och sätter koncentrationen på det nya istället. Kadesjö (2001) uttrycker det som så att barn med uppmärksamhetsvårigheter inte kan låta bli att se eller reagera på alla intryck som finns omkring dem, dessa intryck har inte blivit neutrala och självklara som de har blivit för andra barn. Vidare menar Kadesjö att koncentrationsförmåga förutsätter en mental process där vi värderar och sorterar vilka uttryck som får tränga in respektive stängas ute, samt att kunna utesluta sådant i omgivningen är relevant för att kunna koncentrera sig på det man gör. Om ett barn ska kunna koncentrera sig är det nödvändigt att det finns en känslomässig och betydelsefull överensstämmelse mellan intrycken barn får från omvärlden och dess egna förutsättningar utvecklings- och känslomässigt, barnet måste kunna relatera det koncentrationen ska riktas mot till något den känner igen menar Kadesjö. Även att en uppgift kan påminna barnet om ett tidigare misslyckande vilket gör att barnet undviker uppgiften trots att barnet finner den tilltalande och intressant och även barnets motivation till en uppgift eller aktivitet har stor betydelse för dess koncentration.

Hos det lilla barnet menar Kadesjö att det är rörligheten som kan visa om barnet har problem med koncentrationen, rörligheten/springandet kan tyckas vara en lek men vid närmare observation kan det bli synligt att det endast är ett planlöst springande utan att barnet vill åstadkomma något, de karaktäristiska dragen är att barnet inte bryr sig om något annat barn blir delaktigt och samspelet med andra är oviktigt. Vidare skriver Kadesjö att när barn med koncentrationssvårigheter är tillsammans med hela barngruppen, blir dess problematik mer synlig. Det kan fungera bra ensamt med en vuxen men bli som förbytt i en stor grupp. Om gruppen upplever barnet som jobbigt, finns risk till att barnet blir utstött. Men genom att pedagogerna ger barnet positiv

uppmärksamhet, istället för tillsägelser, så kan de övriga barnen få se de andra, bra, sidorna hos barnet. Vilket kan minska risken för utstötning.

Enligt Tore Duvner (1997) innebär koncentrationsförmåga att man kan *fokusera* – rikta uppmärksamheten, man är *uthållig* – kan hålla kvar uppmärksamheten och kan *fördela uppmärksamheten* – göra två saker samtidigt, men fler faktorer har betydelse för koncentrationsförmågan, dels personens egna förmågor, svårighetsgrad på uppgiften och påverkan från omgivningen. Vidare menar Duvner att grunden till koncentrationssvårigheter ofta är att själva uppgiften är för avancerad gentemot individens förmågor, att vissa uppgifter inom ett kunskapsområde kan vara svåra i en viss miljö medan de kan vara lättare i en annan miljö.

Det finns olika typer av koncentrationssvårigheter. Kadesjö (2001) beskriver dessa typer på följande sätt; *sekundära koncentrationssvårigheter*, som är en reaktion på eller följd av förhållanden i barnets miljö, så som brister eller stressfaktorer i uppväxtsituationen. Svårigheterna minskar eller försvinner när bristerna eller stressfaktorerna är avhjälpade. Barnets tankar är upptagna av annat och barnet kan därför inte koncentrera sig. *Situationsbundna koncentrationssvårigheter*, vilket innebär att barnet endast har svårt med koncentrationen i vissa situationer eller förhållanden. *Primära koncentrationssvårigheter*, är ett tillstånd som är biologiskt betingat. Antingen medfödda eller tidigt förvärvade brister i hjärnans funktion. Vilket innebär att barnet har svårigheter att *rikta* uppmärksamheten på en uppgift, samtidigt *utesluta* ovidkommande stimuli. Dessutom har individen svårt för att avsluta uppgiften under en sammanhängande tid.

Att handla impulsivt är något många barn med stora koncentrationssvårigheter gör, menar Kadesjö (2001), de handlar snabbt utan att tänka först vilket ofta leder till tråkiga följder när till exempel saker går sönder eller någon råkar bli skadad. I och med att barnet handlar impulsivt får det en växlande aktivitetsnivå, far fram mellan olika aktiviteter, saker och uppgifter. Vidare skriver Kadesjö att när förkollärare och lärare har beskrivit svårigheterna hos barn med koncentrationssvårigheter menar de att dessa barn är överaktiva med svårighet att sitta stilla men det är mer riktigt att uttrycka det som så att barnet har svårt att anpassa tempot på sin aktivitet i relation till vad som skulle vara lagom istället för att uttrycka det som så att barnet rör sig totalt mer än andra. Sedan menar Kadesjö att det finns barn med koncentrationssvårigheter som är passiva, barn som ofta kallas för dagdrömmare, de kan *fastna* i sina tankar utan att vara närvarande i vad som sker runt omkring och måste puffas på för att komma igång med en lek eller uppgift. Under förskoleåren menar Kadesjö att det inte är säkert att dessa barns beteende uppfattas som problematiska, förkollärare kan nog till och med ibland uppleva att det är skönt att ha ett så lättahanterligt barn i gruppen eftersom det passiva barnet inte kräver lika mycket uppmärksamhet som det överaktiva barnet. Duvner (1997) menar att barn med nedsatt aktivitetsnivå upplevs som mindre störande för dess omgivning men för barnet är det allvarligt för dess utveckling, då barnet inte tar initiativ eller ber om hjälp blir det lätt bortglömt.

Pedagoger i förskolan kan ofta få leva med ovissheten om att inte få förståelse för vad som ligger till grund för barnets svårigheter, menar Sandberg (2009), då barnen oftast får sin diagnos först i skolåldern. Barn som har svårigheter inom uppmärksamheten och koncentrationen, samt med eller utan hyperaktivitet, konflikter, trots, asociala drag eller kommunikations- och samarbets svårigheter, kan komma att få diagnosen ADHD, DAMP, ADD, MBD, OCD, AS eller TS, då dessa svårigheter ofta är en gemensam nämnare för dessa diagnoser.

2.3.1 Stöd och bemötande till barn med koncentrationssvårigheter

Hur och vad kan vuxna göra för att hjälpa barnet i vardagen och de ständigt återkommande situationerna som är svåra? Enligt Kadesjö (2001) hjälper det inte med vare sig förmaningar, tjat eller bestraffningar, i stället måste den vuxne försöka förstå vad som ligger till grund för ett beteende eller speciella handlingsmönster och i och med detta förstå att barnet inte styrs av ovilja eller olydnad. Om man då som vuxen vet vad som utlöser själva svårigheten kan det vara lättare att behålla lugnet och inte bli arg på barnet, på grund av vetskapen om att barnet inte betar sig på ett visst sätt för att vara olydig. Vidare skriver Kadesjö att ser man mönstret i de situationer som ter sig svåra för barnet kan den vuxne förutse dessa och därmed förhindra en del av misslyckandena, men den vuxne måste i sina förväntningar på barnet ta hänsyn till barnets förmåga. Gunilla Gerland & Ulrika Aspflo (2009) tar upp att en viktig del i bemötande med barn som har koncentrationssvårigheter är att vuxna måste försöka *förstå barnet* och se det ur barnets perspektiv. Beröm och uppmuntran är enligt Kadesjö nödvändigt i direkt anslutning till det barnet gör som ett stöd för att barnet ska hålla kvar vid leken eller uppgiften, att ge barnet beröm långt efter den positiva händelsen blir alltför avlägsen för barnet och det har svårt att minnas och förstå vad det får beröm för. Det är oftast menar Duvner (1997) det beteende som är oönskat som får uppmärksamhet och det önskvärda beteendet glöms bort att uppmärksammas, när ett oönskat beteende uppkommer ska det avbrytas och det önskvärda beteendet och när barnet lyckas ska det berömmas och belönas.

De passiva barnen med koncentrationssvårigheter behöver hjälp med att öka sin aktivitetsnivå, starka stimuli krävs för att de ska reagera, aktivera sig och utveckla sina färdigheter, samtidigt som det krävs tålmod och bestämd uppmuntran från de vuxna till att barnet prövar nya saker, Kadesjö (2001). Det viktigaste när man bemöter ett barn med koncentrationssvårigheter menar Kadesjö är att *anpassa sina krav* till vad barnet förmår vilket görs genom förståelse av barnets svårigheter och för att underlätta för barnet att klara det omgivningen förväntar sig av det kan man göra *förändringar i miljön*. Men även att hjälpa barnet *utveckla sina färdigheter* inom betydelsefulla områden kan bidra till att minska konflikten mellan omgivningens förväntningar och barnets förmåga. Vidare skriver Kadesjö att det är viktigt för barn med svårigheter, för barnets självförtroende, att förhindra att dessa svårigheter får negativa följder, trots motgångar och svårigheter hos barnet är det betydelsefullt att hela tiden hitta vägar till att stärka självförtroendet hos barnet. Trots att det som vuxen är det lätt hänt att bli irriterad och besviken på barn som inte gör det som förväntas av dem. Vad som är viktigt att tänka på som förälder, forskollärare eller lärare enligt Kadesjö är att dessa barn är i större behov av berömmelse, uppmuntran och bekräftelse, vilket är viktigt för barnets självförtroende, medan tjat och kritik endast är destruktivt för samspelet mellan barnet och den vuxne.

Inom förskola och skola finns det ibland en önskan och övertro om att tränings- eller behandlingsinsatser kan få barnets svårigheter att helt försvinna, men att inom förskolan och skolan tänka igenom bemötande och pedagogiska förhållningssätt är av större vikt än enskilda träningsinsatser, Kadesjö (2001). En stor del om vad som kan göras för barn med koncentrationssvårigheter handlar om att barnet blir bemött utifrån sina egna förutsättningar, att förväntningar, krav, bemötande, miljö och pedagogik anpassas till individen, Duvner (1997). Att skapa rutiner för barn med koncentrationssvårigheter är av stor vikt menar Kadesjö, men barnet behöver den vuxnes hjälp, annars kommer barnet att misslyckas i de situationerna trots att de återkommer dagligen för att det saknas mönster för hur barnet ska hantera dem. Även situationerna menar Kadesjö

kräver planering av den vuxne där denne utgår från barnets förutsättningar, även fasta tider vid hämtning och lämning av barnet på förskolan är av vikt för barnets rutiner.

2.3.2 Arbetssätt

Kadesjö (2001) skriver att dagens uppbyggnad av aktiviteter och rutiner, förhållningssättet hos de vuxna, hur barngruppen är sammansatt och en rad andra förhållanden är med och påverkar barnets beteende vilket antingen kan verka förebyggande eller framkalla problem hos barnet. Detta innebär att en väl planerad verksamhet utifrån barn med svårigheter och dess egna behov är av stor betydelse då dessa barn är extra känsliga, och en väl planerad verksamhet är i regel gynnsam för alla barn. Kadesjö menar att när man arbetar med barn med koncentrationssvårigheter bör ett av de viktigaste målen inom förskolan vara att hjälpa barnet att utveckla sin förmåga att ta egna initiativ till att styra sitt handlande och öka förmågan att lösa vardagliga problem. Detta är av vikt framförallt när barnet börjar närma sig skolåldern. Ett sätt att hjälpa barnet med att nå detta mål är genom att ge barnet erfarenhet av olika aktiviteter och typsituationer. Duvner (1997) klagör några principer för att träna koncentrationen; vad pedagogen och barnet ska göra ska vara väl förberett, barnet ska få hela pedagogens uppmärksamhet och chansen för att bli störda ska minimeras, aktiviteten ska presenteras på ett positivt och lockande sätt, pedagogen ska sätta tydliga gränser och vara tydlig i sitt ledande och ge barnet stöd i motivationen, uppmärksamheten, uthålligheten och problemlösningen och aktiviteten ska göras färdig och avslutas med att pedagog och barn talar om vad de gjort för något.

Observationer är en arbetsmetod som används flitigt i förskolan, Sandberg (2009) menar att genom att observera kan styrkor och svagheter kartläggas och därmed kan åtgärder göras, om kartläggningen görs i tidigt skede kan det förebygga senare svårigheter för barnet vilket gör kartläggningen till en viktig del. Vidare menar Sandberg att förskolan sällan talar om specialpedagogik mer än att det finns möjligheter för pedagogerna att ta in en specialpedagog för konsultation, dessa specialpedagoger finns ofta inom kommunens resursteam eller liknande.

Kadesjö (2001) skriver att det på förskolan krävs ett väl strukturerat dagsprogram för barn med koncentrationssvårigheter så barnet skapar sig förståelse för vad det är med om och även för att det ska kunna förutse vad som kommer att hända. Vidare skriver Kadesjö att barnet ges möjlighet till att välja sina aktiviteter och även mod till att pröva sådant som för barnet är nytt och spännande vilket kan uppnås genom att skapa fasta ramar, regelbundenhet och en återkommande rytm i vardagen. Den vuxne har ett ansvar att erbjuda barnet villkor omkring och för en uppgift som stämmer överens med barnets förutsättningar, samtidigt måste barnet få möjlighet till att själv utforska en aktivitet ur dess olika aspekter och sedan själv ansvara för sitt val av material, verktyg och arbetssätt för att sedan åstadkomma något det självt tänkt ut, skriver Kadesjö.

Att använda bilder för att förtydliga olika händelser menar Gerland & Aspflo (2009) är ett bra hjälpmedel. Barnen får en tydlig bild över vad som händer under dagen och i vilken ordning det sker, barnet får även något att fokusera på, bilderna är konkreta och blir ett hjälpmedel för barnet att lära sig ta ett steg i taget. Gerland & Aspflo anger en metod att för de barn som har svårt att hinna förstå vad som händer i sociala sammanhang, för dessa barn kan något som kan kallas att *ritprata* vara ett bra hjälpmedel. Detta innebär att pedagogen tillsammans med barnet talar om och samtidigt ritar vad som skedde i situationen som blev problematisk. Vidare menar Gerland & Aspflo att bilderna blir ett stöd för barnet till att förstå, barnet får genom bilderna ett logiskt sätt bygga upp tankar, det gör situationen tydlig, barnet kan se orsak och verkan samt få en

möjlighet till att reflektera och lära in nya beteenden. Bilder kan även användas vid förberedelse inför en utflykt eller någon annan händelse som pedagogen tror sig kan bli svårt för barnet. Gerland & Aspeflo anger att det finns ett datorprogram som heter *Trippelkommunikation* som har färdiga bilder att använda för att tydliggöra situationer för barnet, (programmet finns att beställas på www.trippelkommunikation.se).

2.3.3 Pedagogens roll

När själva svårighetsbilden blir klar för pedagogen blir denne mer empatisk vilket leder till att det verkliga mötet mellan pedagog och barn sker som gör att barnet blir mottagligt för hjälp. Men samtidigt behövs ett förtroende från barnets sida för att pedagogen verkligen ska få hjälpa, vilket pedagogen ibland får arbeta för att förtjäna, Gerland & Aspeflo (2009). Ett barn som har svårt att koncentrera sig kastar sig mellan olika aktiviteter och uppgifter utan att hinna reflektera över dem, där menar Kadesjö (2001) att pedagogens roll är att få barnet att *stanna upp* och *tänka efter*; vad ska jag göra för något och hur ska jag göra? Pedagogen ska inte tala om vad exakt barnet ska göra eller styra dess lek. Vidare menar Kadesjö behöver pedagogen hjälpa barnet att sätta ord på sitt handlande genom att ge barnet frågor om vad det vill göra och be det berätta om sina idéer, allt för att skapa ett hos barnet reflekterande förhållningssätt. Men samtidigt behöver man som pedagog vara tillgänglig för barnet så barnet kan komma och berätta om sina idéer vad visa vad den genomfört och därmed få beröm över detta. Det är viktigt att pedagogen, enligt Kadesjö, tar sig tid att på ett planerat sätt försöker få förståelse för *hur barnet fungerar* och vad som gör att barnet agerar som det gör, därefter kan planering av hur dagarna ska se ut och arbetsätt utformas. Kadesjö menar att när pedagogen har skaffat sig en bild av hur barnet fungerar och var svårigheterna ligger kan en individuell målsättning och arbetsplan utformas för barnet, det ska vara konkreta och realistiska mål utifrån vad barnet klarar av och dess behov.

Gerland & Aspeflo (2009) skriver att samling är en aktivitet som förekommer på nästan alla förskolor men för en del barn kan samlingen, av olika anledningar, vara en svår stund, den största anledningen kan vara att pedagogen inte tänker till om vilka krav denne ställer på barnens färdigheter och lägger in för många syften i aktiviteten. Kadesjö (2001) tydliggör att samlingen behöver ha ett upplägg dels så att alla kan hänga med, ha en tydlig början och slut, lagom längd, ett enkelt och konkret innehåll, barnen ska ha sin bestämda plats i ringen och samlingen ska återkomma varje dag vid samma tid och plats. Det uppläget gör så att även barn med koncentrationssvårigheter har utbyte av samlingen och får möjlighet till att hänga med i den då den är en rutin i vardagen. Vidare menar Kadesjö att samtidigt kan ett barn med koncentrationssvårigheter störa och sabotera samlingen vilket kan göra att pedagogen vill att barnet ska lämna samlingen, men det bästa brukar vara att låta barnet vara med ändå på sina egna villkor men utan att ge barnet för mycket uppmärksamhet. Det gäller att hitta rätt nivå i barnets deltagande även om det innebär att barnet ligger raklång i mitten av ringen, vilket ändå är bättre än att barnet inte deltar överhuvudtaget. Kadesjö fortsätter att det kan vara bra för barn med koncentrationssvårigheter att ha en pedagog intill sig under samlingen som kan påminna barnet om att försöka sitta still och delta genom att ge barnet blickar, minspel och gester. Hur pedagogen framför innehållet i samlingen har också betydelse, en del människor har lätt att berätta/sjunga med inlevelse och fånga sina åhörare medan andra pedagoger har mindre inlevelseförmåga. Det är möjligt skriver Kadesjö att lära från sådana personer hur man gör för att få den här inlevelseförmågan som krävs för att fånga sina åhörare. Pedagogerna kan alltså lära av varandra.

Pedagogen behöver fungera som en beskyddare för barnet i den fria leken, en som rätar upp det som går fel, samtidigt som pedagogen behöver öppna upp barnets nyfikenhet

och starta, styra och bromsa när det behövs för att barnet ska finna sin egen takt och motivation, Kadesjö (2001). Vid lämning på morgonen behöver förskolläraren, vare sig det gäller ett aktivt eller passivt barn med koncentrationssvårigheter, först och främst vända sig till barnet och ta det till sig, därefter menar Kadesjö kan förskolläraren tala med föräldern, detta för att ta över rollen som trygghet och styrning som nyss vart föräldrarnas roll. Vidare skriver Kadesjö att vid måltiderna kan en pedagog behöva sitta bredvid barnet med koncentrationssvårigheter som kan hjälpa barnet att hålla sig till sitt och sig själv, samtidigt som bestämda platser kring bordet och planering av vilka barn som fungerar att ha bredvid varandra har betydelse.

2.4 Sammanfattning

I litteraturen framkommer det att inom förskolepedagogiken ska barnens individuella behov observeras och tillgodoses, barn som behöver särskilt eller extra stöd ska få det då det är viktigt att ge barnet det stöd som behövs för att barnet ska fortsätta sin utveckling samt att få kompetens för det fortsatta livet. Miljön i förskolan ska ge barnet trygghet och bra förutsättningar för det pedagogiska arbetet. Verksamheten ska vara planerad i förhållande till barnens åldrar samt att barnen ska få möjlighet till att vara delaktiga i planerandet av aktiviteter.

Att ha koncentrationssvårigheter innebär att man reagerar på alla intryck som sker i ens omgivning, man kan inte sortera vad som är viktigt att lägga fokus på när man håller på men en aktivitet eller uppgift, allt som sker runtomkring fångar uppmärksamheten. Det finns även olika typer av koncentrationssvårigheter som framkommer i litteraturen. För att hjälpa och stötta barn med denna svårighet är det viktigt att veta att tjat, skäll och bestraffningar inte hjälper, det krävs lugn från pedagogens sida och mycket uppmuntran och positiv respons när barnet gör något bra, att man uppmärksammar det bra och inte det dåliga beteendet. Kraven på barnet måste anpassas och det passiva barnet med koncentrationssvårigheter behöver hjälp med att *öka* sin aktivitetsnivå.

Vad gäller arbetssätt med dessa barn framkommer det att rutiner och en väl planerad verksamhet är av stor vikt. Arbetet ska vara utformat för att hjälpa barnet utveckla sin förmåga till att styra sitt handlande. Pedagogens roll för barn med koncentrationssvårigheter är att hjälpa dem reflektera över sitt handlande samt att skapa sig förståelse för hur barnet fungerar i olika situationer, för att kunna ge hjälp och stöttning på bästa sätt.

Litteraturen ger en del svar på arbetets frågeställningar kring vad koncentrationssvårigheter innebär, arbetssätt och pedagogens roll. Varför jag vidare vill undersöka ämnet är för att jag inte har några konkreta övningar/lekar, samt konkreta sätt att vara som pedagog. Därför behöver jag undersöka ämnet vidare genom intervju på en förskola för att få fram detta.

3. Metod

3.1 Forskningsstrategi

När man ska göra en studie kan man antingen välja mellan att göra en kvalitativ eller kvantitativ undersökning, det är studiens syfte som ska avgöra vilken av dessa metoder man använder sig av, Jan Trost (2010). Vidare redogör Trost för skillnaderna för kvalitativ och kvantitativ studie och vilken metod som lämpar sig bäst i olika studiesyften. Utifrån mitt syfte med detta arbete, kom jag fram till att kvalitativa

undersökningar var bäst lämpade. Då arbetet omfattar två förskolors och pedagogers erfarenheter, arbetssätt och pedagogroll inom det valda ämnet. Runar Patel & Bo Davidson (2011) menar att själva syftet med en kvalitativ intervju är att kunna skaffa sig egenskaper om ämnet genom att informanten utgår från sin egen livsvärld, erfarenheter och uppfattningar. Idar Magne Holme & Bernt Krohn Solvang (1997) menar även att syftet med att göra en kvalitativ intervju är att höja informationsvärdet och få en högre kunskap om ämnet vi studerar.

Patel & Davidson (2011) skriver att kvalitativa intervjuer ska ha lite struktur, vilket ger informanten större utrymme att besvara frågorna med egna ord. Detta hade jag i tanke när jag utformade intervjun och dess frågor. Jag använde ett fåtal frågeområden istället för många direkt strukturerade frågor. Även Trost (2010) menar att en kvalitativ intervju inte ska vara uppbyggd av frågor utan endast ett fåtal frågeområden.

3.2 Datainsamlingsmetod

Rainer Nyberg & Annika Tidström (2012) klargör att svaren måste dokumenteras ordentligt när man intervjuar, det lämpligaste sättet är att göra en ljudinspelning under intervjun då anteckningar kan vara störande för själva intervjuprocessen. Även Steinar Kvale & Svend Brinkman (2009) menar att det vanligaste sättet att registrera intervjuer på är att använda sig av en ljudbandspelare, vilket ger den som intervjuar friheten att koncentrera sig på vad som faktiskt sägs under intervjun, omfattande anteckningar verkar distraherande och avbrytande för samtalsflödet. Viktigt att tänka på innan intervjun är som Patel & Davidson (2011) skriver att personen som ska intervjuas måste ge sitt tillstånd till att intervjun spelas in.

För att samla information om det valda ämnet har jag intervjuat två förskolepedagoger. Jag har haft vad litteraturen sagt om anteckningar och ljudinspelning i åtanke när intervjuerna planerades. Innan vi startade bad jag informanten om tillåtelse att spela in intervjun med min mobiltelefon. Jag klargjorde att ingen annan än jag själv skulle ha tillgång till inspelningarna och att de efter arbetets slut raderas.

3.3 Urval

Den ena förskolan valdes genom att jag ringde till en förskolechef i mellersta Sverige, som ansvarar för ett antal förskolor. Hon hörde sig för med förskolorna hon ansvarar för, om vilken som kunde tänka sig ta emot mig och hade någon så när erfarenhet inom ämnets område. Förskolan som tackade ja tog jag kontakt med och skickade ut missivet. Informanten valdes av förskolan, utifrån den pedagog som hade tid för intervjun och viss erfarenhet inom det berörda ämnet.

Varför jag inte själv kontaktade en viss förskollärare på någon förskola var för att förskolan skulle få möjlighet att utse en pedagog som har erfarenhet av barn med koncentrationssvårigheter. Undersökningen kan bli helt värdelös i relation till vad vi söker om det är fel informanter i urvalet, Holme & Krohn Solvang (1997). Jag var i behov av informanter med erfarenhet om barn med koncentrationssvårigheter vilket gjorde att jag då inte kunde intervju personer utan denna erfarenhet.

Den andra informanten kontaktade jag dock direkt. Då jag visste att denna pedagog hade erfarenhet av ämnet. Jag tog kontakt via telefon och då hon valde att ställa upp på intervjun skickade jag ut missivet.

3.4 Genomförande

Innan intervjuerna förberedde jag mig genom att läsa litteratur för att skaffa mig kunskap om ämnet. Det är troligtvis en fördel om intervjuaren har förkunskaper och är förberedd inom ämnet som ska studeras när denne ska använda kvalitativa intervjuer, Patel & Davidson (2011).

I och med den första kontakten ska man berätta vem man är och varför man tar kontakt, man ber om tid och plats för intervju och anger ungefär hur lång tid intervjun kan tänkas ta, Trost (2010). Detta var något jag tänkte på när jag planerade för den första kontakten. För att kontakta den ena förskolan tog jag först telefonkontakt med en förskolechef. I den här första kontakten berättade jag vem jag var och varför jag kontaktade dem. Jag bad om att få tid till intervju och om vi kunde hålla till på förskolan, samt att intervjun skulle ta cirka en timme. Den andra informanten kontaktade jag via mail, jag berättade vem jag var och varför jag tog kontakt samt mailade mitt missiv. Trost menar även att den första kontakten är mycket viktig för om intervjun ens ska äga rum, det gäller att man motiverar den tänkta informanten till att vilja ställa upp. Efter telefonkontakten med förskolechefen fick jag svar via mail, att hon hade en förskola som var intresserad av att ställa upp. Jag kontaktade den förskolan via telefon och bestämde tid och plats, samt mailade missivet. Den andra informanten svarade på mailet och skrev att hon var intresserad, men hade lite ont om tid så intervjun fick inte ta för långt tid. Trost tar upp vad gäller plats för intervjun, att många intervjuare tänker ofta att informanten ska få bestämma plats då denne är så snäll och ställer upp på intervjun, men intervjuaren ska samtidigt ge förslag på var intervjun ska hållas så inte ansvaret överlämnas helt till den intervjuade. Detta var något jag tänkte på när jag gav förslaget att jag skulle komma till förskolan för intervjun men att pedagogen fick avgöra vilket rum som den skulle hållas i.

Den ena intervjun ägde rum i ena förskolans personalrum och den andra på pedagogens kontor. Till intervjutillfällena hade jag med mig anteckningsblock och penna (utifall en ljudinspelning inte skulle tillåtas), intervjufrågorna och mobiltelefon. Jag frågade om tillåtelse att göra en ljudinspelning av intervjun, då ett medgivande från informanten är nödvändigt. Som jag tidigare nämnt under datainsamlingsmetoden så menar Patel & Davidson (2011) att personen som ska intervjuas behöver ge sitt tillstånd om intervjuaren vill göra en ljudinspelning.

Frågorna var utformade som områden då jag tog i beaktning vad Patel & Davidson skriver, de menar att intervjuformuläret kan utformas på så sätt att frågorna är öppna och mer utformade som områden när man använder sig av kvalitativ intervju. Vidare menar Kvale & Brinkman (2009) att informanten ska få frihet att berätta om vilka aspekter inom ämnet som är centrala för henne/honom, därefter kan direkta frågor ställas i slutet av intervjun. Jag lät informanten, under bägge intervjuerna, berätta om de olika områdena fritt utan att jag avbröt med frågor. Dessa sparade jag tills informanten sa att hon kände att hon berättat allt.

3.5 Resultatets tillförlitlighet

Patel & Davidson (2011) menar att det är en nackdel att använda sig av ljudinspelning under intervjun, inspelarens närvaro kan påverka svaren informanten ger. Jag upplevde inte att detta påverkade. Bägge pedagogerna gav sitt medgivande till inspelningen och jag fick uppfattningen av att de kände sig trygga i den situationen, och inte lät sina svar påverkas. När man sedan stänger av ljudinspelningen kan informanterna börja prata mer

spontant då det inte längre behöver framstå som förnuftiga, skriver Patel & Davidson. I min mening kändes informanterna spontana, trygga och bekväma genom hela intervjuerna. Jag kan dock inte säga med full säkerhet att inspelningen inte påverkade dem. Men med den uppfattning jag fick så gjorde den inte det.

Enligt Trost (2010) ska miljön vara så ostörd som möjligt, samtidigt ska informanten känna sig trygg i miljön. Första intervjun ägde rum på förskolan där informanten arbetar, en känd, trygg miljö för denne. Jag gav som förslag att jag kunde komma till förskolan och intervjuas men lät pedagogen bestämma vart på förskolan, vi höll till i personalrummet. En lapp sattes upp på dörren om att *samtal pågår* för att vi inte skulle bli störda. Den andra intervjun ägde rum på förskolan men på pedagogens egna kontor. Jag hade föreslagit att jag skulle komma dit men lät även denna gång informanten bestämma var på förskolan. För att vi inte skulle bli störda sattes en lapp upp på dörren, med texten *möte* på. Trost menar att risken för störningar är stor var man än är. Informantens arbetsplats inger trygghet för henne/honom men risken för störningar är stor även där. Vi blev varken störda av annan personal eller barn under någon av intervjuerna. Det ända som verkade störande under första intervjun, var att köket låg alldeles intill personalrummet där köksan höll på att diska. Vilket lät och skramlade in till personalrummet. I början av intervjun var detta något störande för min del, men jag kan inte säga om pedagogen fann det störande. Men efter några minuter kunde jag koppla bort ljudet och fokusera helt på intervjun. Oavsett var intervjun ägt rum, är det relevant att i samband med analys av materialet, kunna föra ett resonemang kring vilken inverkan valet av plats kan ha haft på trovärdigheten på intervjun, skriver Trost. Jag fick inte intrycket av att informanten fann ljudet störande. Kanske var hon van, eftersom hon antagligen hör det varje dag när hon sitter i personalrummet, och därför kunde koppla bort ljudet direkt.

3.6 Forskningsetiska principer

Nyberg & Tidström (2012) tar upp att alla studenter och forskare har ett etiskt samt juridiskt ansvar för den forskning de arbetar med, samt att skydda deltagarnas rättigheter och välbefinnande. Personer som deltar i en undersökning ska få information om arbetets syfte och har rätt till att själva bestämma över om de vill medverka, Patel & Davidson (2011). Även Kvale & Brinkman (2009) skriver att man ska ge informerat samtycke till informanterna, genom att berätta om syftet med undersökningen och att deltagandet är frivilligt. Vad gäller konfidentialitet ska intervjuaren belysa detta antingen vid första kontakten och/eller när intervjuen startar, Trost (2010). Kvale & Brinkman (2009) menar även de att informanten ska informeras om konfidentialitet samt vilka som kommer ta del av intervjun. Efter telefonkontakten med förskolechefen skickade jag ut ett missiv till förskolan jag skulle utföra intervjun på. Missivet skickade jag till den andra informanten direkt i samband med första kontakten. I detta missiv berättade jag om arbetets syfte och att intervjupersonen när som helst under intervjuens gång kan välja att avbryta, eftersom det är helt frivilligt att delta. Jag underrättade dem även om att intervjun sker konfidentiellt, inget de säger kommer kunna kopplas till dem och förskolorna samt att inga namn kommer att nämnas i arbetet.

Trost (2010) menar att när det handlar om en kvalitativ intervju känner oftast intervjuaren till namnen på informanterna. Vilket gör att anonymitet inte kan förekomma eftersom informanten inte är anonym för intervjuaren. När informanten inte är anonym för intervjuaren ska denne anonymiseras för läsaren. I samband med att intervjun startade, talade jag om för pedagogen att jag inte kommer att använda mig av

några namn i arbetet, för att hålla henne och förskolan anonyma för läsarna. Samma sak vid båda intervjuerna.

4. Resultat

Jag har valt att redovisa resultatet under rubriker utformade efter frågeställningarna samt några underrubriker. Under varje rubrik tar jag upp det pedagogerna berättat under intervjuerna. Sedan har jag valt att göra en sammanfattning av vad som framkommit under varje rubrik. Jag har valt att kalla pedagogerna från de olika förskolorna för Pedagog 1 och Pedagog 2.

4.1 Begreppet koncentrationssvårighet

Pedagog 1 berättar att de inte använder begreppet *koncentrationssvårigheter*. De pratar inte om barnet på det sätt att det skulle ha koncentrationssvårigheter. De talar mer om de svårigheter som begreppet medför, så som perceptionsstörning, att barnet har svårt för beröring. Eller att barnet har svårt att uppfatta många ord, vilket leder till att långa tillsägelser inte förstås av barnet, då det behöver höra lättare fraser och korta meningar. Det är mer på det sättet de talar om barnet inom den här förskolan, hon sa att det är ju inte deras område att sätta etikett eller diagnos på barnet. Medan pedagog 2 säger att, på förskolan hon arbetar använder de ordet *koncentrationssvårigheter*, då detta inte är en diagnos i sig. Hon säger att ”det är ju inte förrän nästa steg som blir en diagnos, genom att säga att barnet har till exempel ADHD”.

4.1.1 Upptäckt

Pedagog 1 berättar att det första tecknet är en *magkänsla*, vilket alltid är något som är svårt att sätta ord på. Men oftast är det fler i arbetslaget eller huset som har känslan, inte endast en av pedagogerna. Hon fortsätter att beskriva barnet som rörligt, flyter runt, byter aktivitet ofta. Men dessa saker är samtidigt något alla barn gör, det är ett naturligt sätt i utvecklingen menar hon. Pedagog 1 anger att själva rörligheten inte är en ensam faktor hos barn med koncentrationssvårigheter. Barnet kan ha ett överdrivet känslouttryck, att allt blir tio gånger värre än vad det borde eller i själva verket är. Till exempel när någon petar på barnet reagerar barnet lika som om han/hon skulle ha slagit i knät och blöder. Hon påpekar även att det finns barn som har ett överdrivet känslouttryck åt andra hållet. I stället för utåtagerande så blir känslorna inåtvända, barnet bryr sig inte om de andra och är upptagen av sig själv. Vidare säger hon att konflikter, impulsivitet, påhopp, svårt att uppfatta vad som händer innan det smäller, är något som dessa barn kan ha problematik med. En liten knuff av olyckshändelse kan av barnet uppfattas som att han/hon blivit illa behandlad och ger direkt igen med en smäll. Att följa gruppen kan vara svårt för dessa barn, barnet gör inte som de andra gör. Till exempel att efter maten går alla och tvättar händerna men detta barn försvinner på vägen dit.

Pedagog 2 har erfarenhet av att det är i de stora barngrupperna svårigheten märks. När det är hela barngruppen så kan det bli stökigt och rörigt, barnet får svårt att koncentrera sig och far omkring mellan olika aktiviteter.

4.1.2 Exempel på händelser

Pedagog 1 tar upp ett exempel om en pojke som senare fick diagnosen ADHD. Hon var med barnen i en lekpark närliggande förskolan. När det var dags att gå tillbaka till förskolan sa hon att ”nu ska vi gå tillbaka till förskolan”. Den här pojken gjorde direkt som hon sa, men utan att sluta sig med barngruppen först. Pojken gick ensam tillbaka till förskolan, han gjorde som han blev ombedd att göra helt enkelt. Det hela gick dock

bra, men det hade lika gärna kunna gått illa. Pedagog 1 sa att hon där fick sig en tankeställare och att i den situationen hade hon behövt ta allt steg för steg. Till exempel ”nu ska vi gå till vagnarna” och där efter sagt att de skulle gå till förskolan. Att ta allt stegvis kan vara behövt för impulsiva barn.

Pedagog 2 berättar om en händelse hon var med om under en sago stund. Hon hade lärt sig sagan utantill, efter en stund utbrast en pojke ”jag tycker om när du berättar med munnen”. Hon sa att ”jag förstod att han menade att jag berättade utan bok”. Sedan dess har pedagog 2 försökt komma ihåg sagor utantill, för att fånga upp alla barn bättre under sagostunderna.

4.2 Arbetssätt

Om ett barn far illa i hemmet kan det ha samma beteende som ett barn med koncentrationssvårigheter, säger pedagog 1. Misstänker de att så är fallet säger hon att ”då har vi ju anmälningsskyldighet, då blir ju det ett sätt”. Anmälningsskyldigheten blir ett sätt att arbeta med problemet. Men hon berättar också att det är väldigt sällan, men det händer, att ett barn hinner bli utrett innan de lämnar förskolan till förskoleklass. Men att själva processen kan starta hos förskolan.

Bägge pedagogerna säger att det finns så många olika sätt att arbeta på, men att utgå från varje barns behov är grunden. Pedagog 1 berättar att det finns en specialpedagog som kommer ut till dem i ett tidigt skede. Hon/Han kommer för att titta på hur pedagogerna agerar i olika situationer kring barnet och hur denne själv agerar. För att sedan tillsammans med pedagogerna komma fram till åtgärder. Pedagog 2 berättar att de tillsammans med en specialpedagog diskuterar åtgärder och tillvägagångssätt för att hjälpa och inkludera barnet i gruppen.

Pedagog 1 säger att de följer alla barn i dess utveckling och i alla stadier. Både pedagog 1 och pedagog 2 är överens om att varje barn har sin sak som de behöver arbeta med. Men med vissa barn kan det vara många saker som behöver jobbas på och det kan behövas extra möten med föräldrarna. När förskolan där pedagog 1 arbetar, märker att dagarna börjar innehålla många konflikter och att det händer saker kring barnet, talar de med föräldrarna. Föräldrarna är en stor del i arbetet med barnet enligt bägge pedagogerna i intervjuerna. Pedagog 2 berättar att de tillsammans med föräldrarna, sätter de upp mål för barnet och arbetar fram ett återgångsprogram. De dokumenterar även och följer upp arbetet med barnet.

Vidare berättar pedagog 1 att de kallar föräldrarna till möte, ett förstärkt utvecklingssamtal. På grund av att personalen anser att de inte kan stå i hallen och berätta för föräldrarna varje dag vad som har hänt, negativa saker som föräldrarna sedan ska ta med sig hem. Först observerar de barnet under en tid, för att få en uppfattning om vad som ligger till grund för konflikterna. Sedan har arbetslaget ett möte där de går igenom vad varje pedagog upplevt kring barnet i fråga och vad konflikterna grundar sig i. De talar även om hur de ska arbeta vidare med barnet. Sedan kallar de föräldrarna till möte där pedagogen berättar hur en vanlig dag kan se ut för barnet. De talar om konflikter och svårigheter, men även hur de arbetar med detta och hur de gör i olika situationer som uppstår. Detta förstärkta utvecklingssamtal följs sedan upp med ett till under samma termin, men det kan även behövas fler. Om något sker utöver det *vanliga* under barnets dag, kontaktar pedagogerna föräldrarna direkt. Eller om barnet är något äldre, 4-5 år, så kan barnet få försöka berätta själv vad som hänt när föräldrarna kommer för att hämta.

4.2.1 Självkänsla, självförtroende och självbild

För att inte förstärka barnets misslyckanden och sänka dess självbild, berättar bägge pedagogerna jag intervjuade, att insatserna de tar till, grundar i att stärka barnets självförtroende. Även uppmärksamma allt positivt som sker hos och kring barnet. Vidare berättar pedagog 1 att när pedagogerna haft möte med föräldrarna har de gjort dem införstådda i att även en dag som innehållit mycket positivt, även har innehållit konflikter. Men genom att föräldrarna är införstådda i detta så behöver inte pedagogerna belysa konflikterna vid hämtning varje dag, utan kan lägga fokus på det positiva. Att ge barnet positiv respons och stärka självförtroende och självkänsla är något de arbetar med på bägge förskolorna jag utförde intervjuerna.

4.2.2 Samling

Samlingen, är bägge pedagogerna överens om, kan vara en svår situation för barn som har svårt att koncentrera sig. Pedagog 1 berättar här att istället för att säga *sitt still* och *tyst* tio gånger och nämna barnets namn, så använder de mycket tecken. I och med att barnets namn nämns många gånger snappar de övriga barnen upp detta. Vilket kan leda till att de lätt skyller på detta barn om något hänt. Trots att denne många gånger inte ens varit i närheten eller ens är på förskolan den dagen. Men för att få samlingen att fungera även för barnet som har svårt att koncentrera sig, så tänker pedagogerna mycket på hur de kan göra samlingen rolig, spännande och intressant. För att även få med detta barn.

Pedagog 2 berättar att hon alltid tänt ett ljus under samlingen, ”barnen blir lugna och avslappande av ett tänt ljus” säger hon. På så vis har även barnen som haft svårt att koncentrera sig kunnat göra detta under samlingen. Men hon berättar även att samlingarna inte får vara för långa, det får hellre vara fler men korta samlingar. Finns det möjlighet kan barngruppen även delas in i mindre grupper för att minska risken att det blir stökigt bland barnen.

4.2.3 Metoder, övningar och lekar

De arbetar på pedagog 2 förskola med att så ofta som möjligt dela in barnen i mindre grupper. Hon säger att ”barnen som har svårt att koncentrera sig får lättare för sig i mindre grupper, det kan också vara bra för alla barn”. Hon berättar vidare att ”när jag jobbat med barn i mindre grupper har jag märkt att de barn som haft svårt att koncentrera sig, får det lättare. Då hinner jag med att *se* varje barn och det är en lugn stämning”.

Lekträning är något de arbetar med berättar pedagog 1. Om barnet har svårt att leka med andra eller överhuvudtaget, börjar pedagogerna med att utgå från vad barnet är intresserad av. Barnet får börja leka tillsammans med pedagogen och allt eftersom barnet utvecklas ökar man gruppen. Då tar man med ett annat barn tillsammans med den vuxne (barnet med svårighet + barn + vuxen). Därefter kanske barnet kan leka med två barn utan pedagogen, men att denne är närvarande i rummet.

Bägge förskolorna försöker erbjuda den verksamhet som varje enskilt barn behöver. Är det struktur som behövs arbetar pedagogerna med detta. Pedagog 1 säger att om barnet behöver *se* vart sitt utrymme vid matbordet är kan en ruta av tejp eller tyg markera detta för barnet. När *vanliga* rutiner inte fungerar, som att tvätta händerna efter maten eller vid påklädning, så kan de behöva arbeta lite extra med det, berättar pedagog 1. Vad gäller påklädningen har de använt bilder, varje bild föreställer ett visst klädesplagg. Bilderna läggs i turordning så barnet lätt kan se vilket plagg det ska börja med. Vidare

berättar hon att när *vanliga* metoder som att säga *nej, stopp, gör inte så*, inte fungerar, försöker de hitta andra sätt att nå ut till barnet. Till exempel med bilder och tecken.

En metod pedagog 1 berättar om handlar om att alla ska få vara med och leka. Även om det ibland kan kännas tråkigt. Denna metod har varit användbar för att få med dessa barn som annars inte får vara med och leka. Dikten användes vid matbordet innan lunch och lyder; ”om jag vill leka och får ett nej, blir jag en sårad kille eller tjej. Nu visa mig respekt och sätt på dig din kompisdräkt”. Detta började barnen använda när de inte fick vara med och leka, ”nu tycker jag att du ska sätta på dig en kompisdräkt” berättar pedagog 1 att barnen kunde säga till varandra. Denna metod har varit en stor del i åtgärden runt dessa barn, men som egentligen handlar om hela barngruppen. Att få alla barn inkluderade i gruppen.

Pedagog 1 berättar om en lek som konkretiserar begreppet *samarbete*. Som de har använt för att barnen ska lära sig samarbeta för att uppnå olika mål. Leken går till på följande sätt. Barnen får en varsin gelégroda och ställer sig på led bakom varandra. Det första barnet i ledet spottar sin gelégroda, varpå nästa i ledet går fram dit föregående groda landat och spottar vidare sin. Så fortsätter det tills alla spottat sin groda och då ska det mätas hur långt de kommit. Men om någon ätit upp sin gelégroda, då kommer man inte lika långt. ”Det blev väldigt konkret, vi måste samarbeta för att komma framåt” säger pedagog 1. Detta använde de vid till exempel städning innan mellanmålet, ”har ni samarbetat? Har alla gjort sin del för att komma fram till mellanmålet? Eller var det någon som inte gjorde det, var det någon som åt upp den här grodan på vägen?” säger pedagog 1.

Att ge barnen ryggmassage har en lugnande effekt på barnen, även på dem som har svårt att koncentrera sig, berättar pedagog 2. ”Jag har haft lugn musik på och gjort *solsagan* samtidigt som jag berättat den” säger hon. Hon berättar hur denna saga går till;

”Det var en gång en stor sol (då *ritar* man en sol på ryggen), och solen värmdde hela jorden (gör strålar på ryggen med fingrarna). Men så kom det moln som täckte jorden (då *ritar* man moln med fingrarna), och så började det regna (låt det regna på ryggen med fingertopparna). Sedan började det att hagla (ta knogarna och gör lite hårdare), och det börjar åska (då klappar man händerna mot ryggen). Och sen kom det snö som täckte hela jorden (dra handflatorna uppifrån och ned på ryggen). Och sen kom solen tillbaka igen (då *ritar* man en sol med fingrarna igen)”.

Vidare berättar pedagog 2 att de barn hon arbetat med som haft svårt för att koncentrera sig har blivit lugn av denna massage. Vilket gjort att de sedan kunnat koncentrera sig på en aktivitet eller lek, åtminstone en lite längre stund än vanligt.

En annan metod pedagog 2 berättar om, är att lära sig sagor utantill. Hon säger att genom att ha ögonkontakt med barnen under berättandet, så fångas de mer av sagan och får lättare att koncentrera sig. Hon säger att ”detta har jag sett skapar spänning och koncentration och jag fångar hela gruppens uppmärksamhet”. Läser man direkt från en bok blir det lätt att barnen som har svårt att koncentrera sig tappar fokus genom att det inte blir samma inlevelse och ögonkontakt från pedagogens sida, berättar hon.

4.3 Pedagogens roll

Vad gäller pedagogens roll, berättar pedagog 1, att även om det är en assistent eller resurs insatt, så är det fortfarande pedagogernas ansvar att ta hand om barnet. Att fånga

upp och underrätta föräldrarna i tidigt skede, är också deras roll. Även här belyser pedagog 1 vikten av att arbeta för att barnet får behålla sin självkänsla och sitt självförtroende, hon säger att ”det går så fort för barnen att börja tycka illa om sig själv, trots att de är så pass små”. Detta är en viktig del i deras arbete som pedagog.

Att arbeta med gruppen är viktigt, barnets roll i gruppen, att övriga barn inte börjar skylla på barnet trots att denne inte är där. Men även att alla barn får en bra status inom gruppen, att vissa inte är mindre värda. Bägge pedagogerna är överens om att deras roll är att skapa en verksamhet som är rolig och fungerar för alla barn. Men även att våga vara en tydlig ledare och dela in barngruppen i mindre grupper om detta är nödvändigt. De ska även tänka på om de väljer att stå i en *klump* eller vara utspridda i barngruppen både inne och utomhus. Pedagog 1 säger även att det är viktigt att ge barnen ord för att kunna uttrycka vad de känner, genom att konkretisera begrepp genom lek.

Pedagog 2 säger att man ska vara lyhörd och kunna *se* alla barn. Även att det är viktigt att ha mycket kunskap för att kunna möta varje barns behov. Men att ha tillgång till specialpedagog när man själv är osäker. Vilket bägge pedagogerna berättar att de använder sig av för att komma fram till åtgärder.

4.4 Sammanfattning

4.4.1 Förskolornas erfarenhet av koncentrationssvårigheter

I intervjun berättade pedagog 1 att de inte pratar om koncentrationssvårigheter som begrepp på denna förskola. De benämner i stället de specifika svårigheterna ett barn med koncentrationssvårigheter kan ha. Medan de på pedagog 2 förskola inte ser begreppet som en diagnos utan mer som ett sätt att vara. Hon uttryckte det på följande vis; ”ungefär som att man kan vara snäll så kan man ha svårt att koncentrera sig”.

Vad gäller upptäckten av barn med koncentrationssvårigheter sa pedagog 2 att det är när alla barnen i gruppen är tillsammans som det här barnet kan upptäckas. Genom att det blir stökigare och barnet får svårt att fokusera på vad det gör. Pedagog 2 berättar att första tecknet är ofta en magkänsla, att något inte står helt rätt till gällande det här barnet.

Vidare gav bägge pedagogerna ett exempel på situationer som väckt funderingar hos dem, en tankeställare om tydlighet, samt vikten av inlevelse och ögonkontakt under sagostunder.

4.4.2 Arbetssätt

Bägge pedagogerna berättade att de tar in en specialpedagog då de känner att deras egen erfarenhet och kunskap inte riktigt räcker till. Även att en viktig del i arbetet med barnet är föräldrarna. Båda förskolorna strävar efter att behålla och stärka barnets självkänsla, självförtroende och självbild.

Pedagog 2 berättade hur de gör under samlingarna för att få barnet som har svårt att koncentrera sig att delta men även för att få hela gruppen lugn. Även pedagog 1 berättade hur de gör under sina samlingar för att inkludera barnet i gruppen, utan att de övriga barnen ska uppfatta detta barn som någon de kan skylla på. Pedagogerna delade med sig av olika övningar, metoder och lekar som de har erfarenhet av fungerar bra i arbetet med barn inom ämnet.

4.4.3 Pedagogens roll

Pedagog 1 belyste även här, vikten av att arbeta för att bevara barnets självkänsla och självförtroende, att detta är en del i deras pedagogroll. Att få in barnet i gruppen, så inte barnet blir en *synda bock*. Att konkretisera begrepp och ord så barnen får ett gemensamt ordförråd att använda, samt att de vuxna vågar vara tydliga ledare i barngruppen, är även pedagogens roll.

Bägge pedagogerna belyste att deras roll är att skapa en rolig verksamhet, samt att tänka på att de inte står i en *klump* och pratar med varandra. Utan att de är utspridda och kan delta i barnens aktiviteter både ute och inne. Pedagog 2 berättade även att deras roll är att vara lyhörd och kunna *se* varje enskilt barn.

5. Diskussion

5.1 Resultatdiskussion

Utifrån intervjun med pedagog 1 kan jag se att deras erfarenheter av barn inom ämnet, arbetssätt och deras pedagogroll stämmer bra överens med litteraturen. Deras erfarenhet av barn med koncentrationssvårigheter stämmer överens med vad Kadesjö (2001) skriver är vanliga beteenden hos dessa barn. Det både Kadesjö och även Duvner (1997) skriver om det passiva barnet med koncentrationssvårigheter, stämmer överens med vad pedagog 1 berättade, att det passiva barnet inte märks lika mycket som det hyperaktiva. Vad gäller arbetssätt sa hon att de arbetar mycket med bilder och tecken, vilket Gerland & Aspeflo (2009) menar är en bra metod för att förtydliga för barnet.

Vidare berättade bägge pedagogerna att när de observerat att barnet har problematik kontakatar förskolan föräldrarna så tidigt som möjligt. Detta stämmer bra överens med vad Sandberg (2009) skriver om observationens betydelse och barn-föräldrar relationen. Även vad Kadesjö skriver om att skaffa sig en bild av barnet och dess svårigheter. Pedagog 1 sa även att det första tecknet på att något inte står rätt till är en magkänsla. Medan pedagog 2 sa att första intrycket av att barnet har svårigheter märks i den stora barngruppen. Min tanke kring detta är att det är viktigt att följa denna magkänsla och första intryck direkt, då Sandberg menar på att ju tidigare svårigheterna kartläggs, desto större chans att förebygga senare svårigheter.

Att förskolan kan konsultera en specialpedagog som Sandberg (2009) skriver, är något som båda informanterna berättade att de gör. I samband med att förskolan misstänker att barnet har svårigheter, och deras egen kompetens inte räcker till, tar de in en specialpedagog. Tillsammans kartlägger, pedagoger och specialpedagog, vad förskolan kan göra för just detta barn.

Pedagog 1 sa att det är viktigt att tänka på att föräldrarna inte ska behöva höra dåliga saker som hänt och behöva ta med sig den informationen hem varje dag. Detta stämmer överens med vad Sandberg (2009) skriver om att föräldrarna är barnets viktigaste omsorgspersoner och deras relation, barn-föräldrar, behöver mycket uppmärksamhet. Pedagog 2 sa även hon att föräldrarna är en viktig del i arbetet med barnet.

Men jag fann även något som inte stämmer överens med litteraturen, angående vad pedagog 1 sa om barnets rörlighet. Hon sa att detta inte skulle kunna vara avgörande för om barnet har svårigheter med koncentrationen. Men här menar Sandberg att hos det lilla barnet är det i rörligheten tecken för svårigheter kan upptäckas, genom närmare observation. Detta väcker mina funderingar om hur viktigt det är att verkligen kunna

observera. Det verkar krävas en hel del erfarenhet för att kunna upptäcka svårigheter, pedagogen måste veta vad hon/han ska titta efter under observationen. Att det är i rörligheten det kan upptäckas, som Sandberg skriver, stämmer bättre överens med vad pedagog 2 berättade. Att när barnen är tillsammans i hela gruppen, kan det bli stökigt och detta barn får svårt att fokusera och far omkring. Detta stämmer även med vad Kadesjö (2001) skriver, att detta barn blir mer synligt i stora grupper.

Något jag kom att fundera över var att under intervjuerna nämnde inte någon av informanterna något om att de arbetar för en strukturerad och rutinmässig vardag. Vilket Kadesjö (2001) menar är viktigt för ett barn med koncentrationssvårigheter. Jag ställde dock aldrig frågan om deras verksamhet är rutinmässig, då tänker jag inte endast på måltiderna utan på aktiviteter och fri lek. Men jag funderar att om det hade varit så, så hade pedagogerna kanske sagt något om detta när vi talade om arbetssätt.

I intervjuerna framkom det att bägge förskolorna arbetar för att behålla och stärka barnets självkänsla, självförtroende och självbild. Vilket stämmer överens med vad Sandberg (2009) menar, att förskolan ska ge barnet möjlighet att utveckla sitt självförtroende. I Fagerli m.fl. (2001) mening är dessa förskolor bra, då han skriver att en bra förskola arbetar för att stärka barnets självuppfattning.

Kadesjö (2001) skriver, att man ska undvika tillsägelser, för att de övriga barnen inte ska uppleva barnet som problematiskt. Vilket stämmer överens med vad pedagog 1 berättade. Att de använder tecken i stället för tillsägelser, för att undvika att barnet blir en *synda bock* för de övriga barnen. Och genom att ge positiv uppmärksamhet, menar Fagerli m.fl. (2001) bidrar till att stärka barnets självtillit.

5.2 Metoddiskussion

Att göra kvalitativa intervjuer upplevs som rätt val utifrån arbetets syfte. Eftersom syftet var att få ökad kunskap om ämnet genom pedagogers erfarenheter. Vilket stämmer överens med litteraturen då Holme & Krohn Solvang (1997) menar att genom kvalitativa intervjuer ökas kunskapen om ämnet. Patel & Davidson (2011) menar att informanten kan utgå från sina egna erfarenheter och uppfattningar genom denna metod. Att ett fåtal frågor formades som frågeområden var bästa sättet för att få ut så mycket information som möjligt, då Patel & Davidson menar att frågorna i kvalitativa intervjuer ska ha lite struktur. Hade frågorna varit fler och mer strukturerade kanske informationen inte hade blivit lika riklig. Pedagogerna hade nog bara svarat på frågorna och inte fått samma utrymme till att berätta mer fritt om ämnet och sina erfarenheter. Kvale & Brinkman (2009) menar att direkta frågor ska ställas efter att informanten har fått frihet till att berätta utifrån sina erfarenheter.

I samband med att jag hade telefon- respektive mail-kontakt, bad informanterna om att få intervjufrågorna i förväg. Jag mailade dessa i samband med missivet. I missivet hade jag skrivit vad frågorna skulle komma att handla om, vilket gjorde att informanterna fick någon sådan förberedelse inför intervjun. Jag funderar om missivet borde räckt för pedagogerna att förbereda sig, för att inte veta exakt vilka frågor som skulle ställas. För att inte kunna läsa på om ämnet och därmed ge de svar de tänkt sig att jag ville ha. Men samtidigt funderar jag om det kan vara bra att se frågorna i förväg, just för att ha en chans att förbereda sig. Att kunna prata med övriga kollegor för att samla ihop all erfarenhet kring ämnet. Även för att inte få *hjärnsläpp* under intervjun och därmed inte kunna berätta så mycket som man hade velat. Så därför funderar jag om det

kan vara bra att se frågorna i förväg just för att kunna ge en så riklig intervju som möjligt.

Att jag kontaktade en förskolechef, så denne fick höra sig för om vilken av hennes förskolor som kunde tänka sig vara intresserad, kan ha bidragit till att intervjun blev bra och innehållsrik. Hade jag själv direkt kontaktat en förskola, kanske jag hade fått en intervju på ett ställe som tyckte ämnet lät intressant, men inte hade lika stor erfarenhet kring det. Jag hade i åtanke vad Holme & Krohn Solvang (1997) skriver om att intervjun kan bli värdelös om den innehåller fel informanter. Men den andra informanten kontaktade jag direkt, då jag visste att hon hade erfarenhet av ämnet.

Jag kan dock inte med säkerhet veta om någon av pedagogerna förberedde sig genom att läsa på om ämnet eller inte. Men jag fick känslan av att det var utifrån erfarenhet de bägge talade då de berättade med inlevelse och spontanitet, inte stelt och eftertänksamt. Det lät inte påläst helt enkelt. Vad gäller arbetssätt och pedagogens roll kring ämnet kunde jag ha gjort observationer. Detta för att säkerställa att förskolorna verkligen arbetade så som informanterna berättade. Men tiden till att observera räckte inte till, då detta hade krävt en längre tidsplan för arbetet.

Då jag gjorde den andra intervjun, hade pedagogen ont om tid, vilket resulterade i få och korta svar. Att arbetet endast innehåller två intervjuer gör att jag inte fått in så många olika erfarenheter, arbetssätt och pedagogroller inom ämnet som jag hade velat. Detta resulterade i ett fåtal arbetssätt att delge andra pedagoger. På grund av förskolor som varit sena med att kunna delta i intervju har tiden inte räckit till för att ersätta dessa förskolor med andra. En stor del till detta kan ha varit att arbetet startades i början av höstterminen då förskolorna har fullt upp med inskolningar. Verksamheten kan i och med detta vara rörig och det finns inte tid till intervjuer. En fundering är om jag hade fått fram fler intervjuer om arbetet startade en bit in på terminen då allt lugnat ner sig med inskolningar på förskolorna.

5.3 Pedagogisk relevans

Jag upplever att det här arbetet kan vara givande för pedagoger inom förskolan, oavsett vilken pedagogik de använder sig av. Just barn med koncentrationssvårigheter kan vara svåra att upptäcka inom förskolan, då barnen är så pass små och rörlighet och byten av aktiviteter är en del av deras utveckling. Detta gör det än mer viktigt att pedagogerna tar sig tid till att observera barnet, vid minsta misstanke att det faktiskt kanske är något mer än *bara* utvecklingens gång. Pedagoger kan genom detta arbete få en ökad kunskap om ämnet och finna arbetssätt som andra förskolor använder sig av. Även hitta sådant inom pedagogens roll som kan vara relevanta att beakta på andra förskolor.

5.4 Slutsats

Syftet med detta arbete var att belysa vad förskolan använder för arbetssätt, lekar och övningar kring barn med koncentrationssvårigheter.

Vad pedagog 1 berättade om vad som kännetecknar ett barn med koncentrationssvårigheter, har jag funnit stämmer till stor del överens med litteraturen. Vad gäller upptäckten stämde vad pedagog 2 sa överens med litteraturen, men inte vad pedagog 1 berättade. En del metoder och arbetssätt som den ena förskolan använder sig av återfinns i den litteratur jag använt mig av. Men jag har även fått fram olika metoder, övningar och lekar som inte finns med i litteraturen.

Vad som framkommit av detta arbete är, att först och främst är det observation som krävs för att kartlägga i vilka situationer och miljöer barnet har svårigheter i, för att utifrån det avgöra vilka åtgärder som bör tas. Föräldrar-barn relationen är viktig att ta hänsyn till. Vilket kan göras genom att inte ge föräldrarna allt negativt som hänt under dagen att ta med sig hem, utan det positiva. Att få in barnet i gruppen är något pedagogerna får arbeta med för att inte barnet ska bli någon som de andra barnen skyller på så fort det händer något, trots att denne kanske inte är på förskolan den dagen. Detta kan göras genom att arbeta med tecken i stället för att nämna barnets namn vid tillsägelser, vilket är något som pedagog Isa att de arbetar med. Tecken kan liksom bilder användas för att förtydliga vad man vill säga till barnet. Bilder kan hjälpa barnet att komma ihåg vad som ska ske och i vilken ordning. En konfliktsituation kan förtydligas för barnet med hjälp av att rita vad som hände och vad barnet kan göra nästa gång för att försöka undvika att detta uppstår. För att få in barnet i gruppen och få denne att samspela och leka med andra, kan lekträning vara en bra metod.

Det har även framkommit att det är extra viktigt att arbeta för att stärka självbild, självförtroende och självkänsla när det gäller dessa barn inom ämnet. Det kan gå fort för barnet att börja tycka illa om sig själv. Detta kan uppnås genom att ge mer uppmärksamhet åt de bra sakerna barnet gör och mindre uppmärksamhet till det negativa. Att ge beröm och uppmuntran i direkt anslutning till det positiva beteendet har stor betydelse.

5.5 Vidare forskning

För att göra ett vidare forskningsarbete kring ämnet kan fler intervjuer utföras på fler förskolor, då jag endast utförde två intervjuer. För att få en bredare kunskap om arbetet med barn som har koncentrationssvårigheter, skulle intervjuer på förskolor som använder sig av Montessori pedagogik, Reggio Emilia pedagogik och Waldorfpedagogik vara intressanta att göra. På så sätt skulle fler konkreta övningar, metoder och lekar kunna göras synliga, så att förskolor kan ta del av varandras arbetssätt och pedagogroll. Det skulle även vara intressant att se hur *I ur och skur* förskolor arbetar med koncentrationssvårigheter, då de vistas utomhus mesta dels av dagarna. För att få veta om de kan arbeta på samma sätt, som en förskola som har mer aktivitetet inomhus. Eller om *I ur och skur* förskolorna behöver använda andra arbetssätt vad gäller ämnet och vilka dessa metoder i så fall är.

Referenslista

Duvner, Tore, (1997). ADHD Impulsivitet, överaktivitet, koncentrationssvårigheter. Stockholm: Liber AB.

Fagerli, Oddvar., Lillemyr, Ole Fredrik. & Sobstad, Frode. (2001). Vad är förskolepedagogik? Lund: Studentlitteratur AB.

Gal, E., Schreur, N., & Engel-Yeger, B. (2010). Inclusion of Children with Disabilities: Teachers' Attitudes and Requirements for Environmental Accommodations. *International Journal Of Special Education*, 25(2), 89-99.

Gerland, G. & Aspeflo, U. (2009). Barn som väcker funderingar: se, förstå och hjälpa förskolebarn med en annorlunda utveckling. Enskededalen: Pavus utbildning.

Holme, Idar Magne. & Solvang Krohn, Berndt. (1997). Forskningsmetodik om kvalitativa och kvantitativa metoder. Lund: Studentlitteratur AB.

Kadesjö, Björn, (2001). Barn med koncentrationssvårigheter. Stockholm: Liber AB.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2009). Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur AB.

Nyberg, R. & Tidström, A. (2012). Skriv vetenskapliga uppsatser, examensarbeten och avhandlingar. Lund: Studentlitteratur.

Patel, Runa. & Davidsson, Bo. (2011). Forskningsmetodikens grunder. Lund: Studentlitteratur AB.

Sandberg, Anette. (2009). Med sikte på förskolan – barn i behov av stöd. Lund: Studentlitteratur AB.

Trost, Jan. (2010). Kvalitativa intervjuer. Lund: Studentlitteratur AB.

Weyandt, L. L., Fulton, K. M., Schepman, S. B., Verdi, G. R., & Wilson, K. G. (2009). Assessment of Teacher and School Psychologist Knowledge of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder. *Psychology In The Schools*, 46(10), 951-961.

Bilagor

Missiv

2013-08-21

Hej!

Jag heter Mikaela Ågren och jag läser min sista termin till förskollärare vid Högskolan i Gävle. Jag har precis satt igång med examensarbetet som kommer att handla om förskolebarn med koncentrationssvårigheter inom förskolan. Syftet är att få kunskap om barn med koncentrationssvårigheter och hur man som pedagog kan arbeta med dessa barn på ett bra sätt.

Jag är tacksam att ni vill ställa upp på intervju med mig, er medverkan bidrar till att detta examensarbete blir genomförbart.

Intervjun sker med konfidentialitet, det som sägs kommer inte att kunna kopplas till er, inga namn kommer att nämnas. Ni kan även när som helst under intervjun välja att avbryta eftersom det är frivilligt att delta.

Vad intervjun kommer att handla om

- Förskolebarn med koncentrationssvårigheter
- Arbetsätt med barn som har koncentrationssvårigheter
- Pedagogens roll för dessa barn

Kontakt uppgifter

Mikaela Ågren, hco10man@student.hig.se

Handledare: Maria Andréén, telefon: xxx-xxxxxxx

Intervju

Inledningsfrågor

- Hur länge har du arbetat inom förskolan?
- Vad gjorde du innan?

Intervjufrågor

- Kan du beskriva barn med koncentrationssvårigheter inom förskolan?
Vilken är din erfarenhet?
- Hur arbetar ni med barn som har svårt med koncentrationen?
Speciella arbetsmetoder?
Något arbetssätt ni tycker fungerar extra bra?
- Vilken är pedagogens roll för barn med koncentrationssvårigheter?
Behöver ni vara/agera på ett annorlunda sätt gentemot barn med koncentrationssvårigheter än mot barn utan koncentrationssvårigheter.